

Kriskó János

Fémszobrok bűvöletében

Ulrich Gábor alkalmazott grafikus, Balázs Béla-díjas animációs filmrendező, fémszobrász elkötelezettsége a művészetek iránt általános iskolai rajztanárának, az egykori Jókai-iskolában tanító Szabó Zsuzsának köszönhető. Ebben az intézményben kedvelte meg a népzene is, ahonnan aztán egyenes volt az útja a free jazz és a zenei performanszok felé. Középiskolás éveit követően, amikor még a vendéglátóipar és a hajószakács-mesterség vonzotta, a Kecskeméti Tanítóképző Főiskolán szerzett vizuális nevelés szakos tanítói oklevelet. Két év pedagógusi gyakorlatot követően alkalmazott grafikusként dolgozott tovább. Időközben elvégezte az Iparművészeti Egyetem tipográfusképzőjét, majd az ELTE Bölcsészkarának Művészetelméleti és Médiakutatási Intézetében szerzett újabb oklevelet, amelyet megfejtelt még a Metropolitan Egyetem Médiaművészeti Intézetében szerzett mozgóképművész mesterszakos végzettséggel. A kilencvenes évek eleje óta dolgozik művészetpedagógusként. Kezdetben a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, jelenleg pedig a Metropolitan Egyetem vendégoktatója. 1992 óta szabadúszó művész, a *Tapasztalt Ecsetek* nevű, képzőművészekből álló zenei formáció meghatározó tagja.

Ulrich Gábort évtizedeken keresztül úgy tartottuk számon, mint sikeres és keresett alkalmazott grafikust, mint Balázs Béla-díjas, a Filmkritikusok Díjával is kitüntetett, nemzetközi híru animációs filmes alkotót. Az utóbbi néhány évben alkotói érdeklődése markánsan a fémszobrászat felé fordult. A KÉSZ Kft., az IQ Kft. és a K – Arts Kft. jóvoltából egy tanműhelyben napi rendszerességgel és nem múló lelkesedéssel készíti senkiével össze nem keverhető fémszobraikat.

Munkáinak középpontjában az emberi test struktúráinak önmagukhoz és környezetükhöz való viszonyán alapuló, az organikus szerkezeteket kutató formanyelvi kísérletek állnak, kiegészülve azzal az erőteljes képzőművészeti látásmóddal, amely az alkotót grafikusként is, filmesként is jellemzi. Ulrich Gábor 2010-es évek elején egy meghívásnak köszönhetően, szinte véletlenszerűen került kapcsolatba a fémszobrászattal: meghívót kapott, talán a maga számára is meglepő módon, a Kecskeméti Acélszobrászati Szimpózium alkotói közé. Az animáció és a grafika világából átlépett a háromdimenziós tárgyi világba, olyan természetességgel, mintha kezdetektől fogva erre a műfajra készült volna, és amelyhez eddigi, több évtizedes grafikus és animációs filmes munkássága pusztán szükséges előtanulmányokként szolgált volna. Ugyanakkor fémszobrai szerves és megkérdőjelezhetetlen kapcsolatban vannak korábban készült, moz-

galmas grafikai műveivel. Az első acélszobrászati szimpóziumon valóban nem történt más, minthogy a művész „áttette vasba”, megfogalmazta három dimenzióban mindazt, amit korábban grafikai lapjain rögzített. Itt is az organizmusok, a szerves emberi test, a bordakosár, mint befoglaló keret, állt munkái középpontjában. Ulrich szobraiban mintha a test lebomlása, pusztulása uralná a világot. Mindezt tekinthetjük akár egy művészi vízió részének az emberiség lehetséges jövőjéről. Szinte automatikusan ezeknél a formáknál köt ki grafikai lapjain is, a fémszobrászatban is. Egyfolytában érzi a feszülő ellentétet a természeti ember és a társadalom által meghatározott emberi lény között. Az emberben lakó két entitás folyamatos konfliktusban van egymással, valójában az ember saját magával. Közösségi, társadalomban élő emberként olyan kompromisszumokat kell megkötnie, amiket másoktól is magától értetődően elvár, de ezek az elvárások a benne rejlő ösztönös, zsigeri lényvel folyamatos összeütközésben vannak. Mindennek az egyik legerősebb kifejeződése a testbe, anyagba való zártságunk. És itt érkezünk el Ulrich egyik leggyakrabban használt formájához, a bordakosárhoz, amely valójában olyan ketrec, amelyben a legfontosabb szerveink nagy része elhelyezkedik, amely a védelmet adja e létfontosságú szerveknek, de amely törekenységével ki is szolgáltatja a lényt a rá leselkedő veszélyeknek.

A motívum meghatározó erővel van jelen Ulrich Gábor grafikai lapjain is, szoborműveiben is, de a szerző szobrászati világa ennek ellenére nem keserű és kilátástalan. Jelszobraiban „*a figurativitásnak legfeljebb abban van szerepe, hogy a tudó bordacsontjainak hitt formák kitarják előttiünk a pusztulás setéten kongó időkapuját, ahová belépni zsigeri rettegés nélkül nem lehet. Csakhogy a félelmet másodpercenként liuktetve váltja föl az az irreálisan szép örömhír, hogy mindezt sötét fantáziánkban élve éljük át, és nem a holtlét érzékiségének elmesélhetetlen tapasztalataiként*” – írta Ulrich Gábor *Szertár* című kiállításának meghívójában Podmaniczky Szilárd író.

Ulrich művei akkortól lettek egyre inkább szoborszerűvé, amikor már magabiztosan kezelte a plazmavágót és a hegesztőberendezéseket, és ahogyan gondolkodása átállt a három dimenzióra. Szobrai nem lecsiszolt, szépen megoldozott felületű, gondosan cizellált művek, hanem olyan alkotások, melyeken látszik, hogy a tűz alakította őket. Az alkotó ebben az új közegben is úgy viselkedik, ahogyan az alkatából fakad: nehezen fogad el segítséget, mindent maga készít, alakít, formáz, vagy épp újraformáz, ahogyan a készülő mű megkívánja. A fémszobrászatban is egyszemélyes produkciónak készíti, vállalva az égési és egyéb sérülések kockázatát, amelyek a tanulási folyamat elkerülhetetlen részei. Minden munkafolyamatot saját kezűleg végez, a legelső lépéstől a legutolsó felületkezelésig. Annak ellenére sem ad ki munkát a kezéből, hogy átélt rengeteg zsákcútát, sok félresikerült próbálkozást. Az úton, amit választott, makacs következetességgel halad, ezt tartja természetesnek és egészségesnek. Az átélt kudarcok nem tántorították el a szobrászattól, sőt. Igaz, már az első acélszobrászati alkotótelepről is sikerélményekkel távozott, ami meg is határozta a későbbieket. Minden kezdeti kudarca és technikai hiányossága ellenére is élvezte, hogy valódi háromdimenziós munkákban látta megtestesülni korábbi grafikáinak tárgyait.

Új, eddig hiányzó élmény volt Ulrich Gábor számára a matériával való közvetlen, szoros kapcsolat is. A születés élményének átéléséhez már nem volt elég neki a fehér papír, és az azon megszülető monokróm grafika. Noha az is egyfajta születés- vagy teremtésélmény, de hiányzik belőle az az elementáris és direkt visszahatás, az a sokszor kemény fizikai igénybevételt jelentő küzdelem, amelyet az acéllal meg kell vívnia mindenkinek, aki alakítani akarja. Tűzzel, vassal, folyékony fémmel dolgozva, gőzökkel, gázokkal, fényekkel, zajokkal körülvéve, kiteve égésnek, szúrásnak, vágásnak, köhögés rohamnak. Ha ehhez még hozzászámítjuk a technológia alapos ismeretének hiányát is, beláthatjuk, hogy ez olyan párbeszéd az acéllal, amely sokszor fájdalmas, de nagyon intenzív élményt képes nyújtani. Olyat, ami magához láncolja és visszahívja, újabb próbálkozásra ösztönzi az alkotót.

Új impulzus volt Ulrich Gábor számára a háromdimenziós tárgyformálás is a kétdimenziós grafika után. Az első csalódás akkor érte, amikor szembesült vele, hogy frissen elkészült szobra nem minden nézetből értelmezhető. Nem azt jelentette, amit szeretett volna, nem volt szép, nem volt érdekes, és hibás volt a struktúrája is. Ekkor tudatosodott benne, hogy a tárgyalakítás a fémszobrászatra jellemző szélsőséges fizikai körülmények között milyen rendkívüli és izgalmas kihívás. Néhány évnyi szobrászkodás után mára elérkezett a tárgyi-anyagi világhoz vezető valódi kapcsolathoz, amelyben már igazi realitásában látja és tapasztalja a világnak ezt a szeletét.

Az új képzőművészeti alapanyag, a kemény acél igen alkalmas a maga sokszor durva, rusztikus felületeivel arra, hogy Gábor formakísérleteinek anyagául szolgáljon. Tűzben születik, férfias munkával bár, de jól alakítható, és kivételesen alkalmas a drámai tartalmak megjelenítésére, amelyek nagyon is kapóra jönnek a kontemplatív, meditatív alkatú művésznek. Az, hogy nagyon sokféle műfajban alkot, erősíti benne a folyamatos identitás zavart, amit azonban szerencsére képes pozitív energiákká átfordítani. A benne rejlő, a még kevésbé ismert technikának szóló, és javarészt teljesen indokolatlan bizonytalanságnak is kedvez az acél: mivel jól alakítható, korrigálni is könnyebb utólag a már késznek hitt műveket, ha a kételyek mégis hatalmukba kerítik az alkotót.

Ulrich Gábor 2017 nyarán mutatta be a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Kápolna Galériájában *Szertár* című kiállítását, ahol a fentebb tárgyalt organikus jelszobrokat és azok grafikai változatait állította ki. A tárlat eljutott a bukaresti Balassi Intézetbe is, ahol Aurel Vlad világhírű fémszobrász nemcsak megnyitotta Ulrich Gábor tárlatát, de meghívta a műtermébe is, és igen elismerően nyilatkozott egy romániai magyar nyelvű tv-adásnak a magyar művész szobrainak kvalitásairól. A kiállítást itthon is, Romániában is igen pozitívan fogadta a szakma is, a közönség is.

Ulrich Gábor, talán az emlegetett bizonytalanságai miatt, nincs híján az öni-róniának sem. *Szertár* című kiállításának megnyitójához kitalált egy nem létező szaktekintélyt, bizonyos professzor doktor Fekete Ernő organoesztétát, aki a következőket írta a kiállított művekről:

„Pseudoteremtmények, álhumanoidok, kétséges eredetű leletek apokrif variánsai, kitalált vizsgálatok preparátumai, megmagyarázhatatlan géplények megtévesztő konst-

rukciói, titkolt, mesterséges kriptóorganizmusok egyedei és imaginárius látszatentitásai, bordakosár-analízisek fiktív vizsgálati eszközei, valamint nem létező biodeformitások, experimentumok, konstrukciók ir- és szürreális vascsontkreatúrái, enigmatikus, művi élőlények sosemvolt apparátusai, továbbá képzeletbeli, metafizikus tesztek mutánsai, mechanizmusai, hamisított fajok absztrahált gerinctotemei... talán ezekre is gondolhatta Ulrich Gábor, mikor megalkotta a Szertár anyagát." A szöveg mögött Wahorn András, Ulrich Gábor barátját és a *Tapasztalt ecsetek* nevű formációbeli zenésztársát sejtettem, de az alkotótól tudom, hogy tévedtem.

Ulrich 2018 tavaszán, gyors egymásutánban két díjat is kapott a szobrászati tevékenységéért. Neki ítéltek a város díját a Tavaszi Fesztivál nyitókiállításán, a *Kecskemét Arcai* című tárlaton, és második díjat nyert a 9. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennálén is *Privát inkoherenciák* című, hét darabból álló fejsorozattal. A bordakosarat felváltó fejszobrok háttérében a művész komoly kétségei, szélsőséges érzelmi állapotai állnak, amelyek felborították a mindennapjait, át- és destrukurálták a gondolatait. A hét szoborból álló sorozat mintegy véletlenül kapcsolódott a Cifrapalota által meghirdetett, *Hét főbűn* című pályázati kiíráshoz. A szoborcsoport egyes darabjaiban a hétköznapi életben előforduló határsértések által okozott zavarok testesülnek meg.

A fémszobrászatot mintha Ulrich Gábornak találták volna ki. Felfedezett magának egy új technikát, egy új játékot, és korábban domináns műfajai, az alkalmazott és az autonóm grafika, valamint az animációs film némileg háttérbe szorultak az életében. Már évek óta fogva tartja az új játék öröme. Aktuálisan a szobrászaté a főszerep az életében, de azért a film továbbra is nagy szerelem maradt. Veszített ugyan a pozíciójából, de mert Gábor leendő animációs filmeseket is tanít a Metropolitan Egyetemen, elemi érdeke, hogy ebben a műfajban is naprakész maradjon. Úgy maradhat hiteles pedagógus, ha továbbra is alá tudja támasztani a szakmai hozzáértését a maga alkotásaival is. Jelenleg azonban kétségtelenül a fémszobrászat uralja alkotói világát.